

Monika Mróz

Opodatkowanie dochodów kapitałowych

Studenckie Zeszyty Naukowe 4/7, 56-62

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Opodatkowanie dochodów kapitałowych.

Dochód kapitałowy, to dochód ze zbycia papierów wartościowych, dochód transakcji instrumentami pochodnymi, dochód odsetkowy oraz dochód z udziału w zyskach osób prawnych.

Do chwili obecnej polskie prawo podatkowe nie wykształciło odrębnego specyficznego systemu opodatkowania zysków kapitałowych. W rezultacie w przypadku, gdy osoba prawna uzyskuje dochody ze zbycia papierów wartościowych lub innych instrumentów finansowych, co do zasady, podlegają one opodatkowaniu według standardowej stawki podatku dochodowego od osób prawnych.

Polskie prawo podatkowe analogicznie jak większość systemów podatkowych rozróżnia nieograniczony i ograniczony obowiązek podatkowy.

Podstawową zasadą polskiego systemu podatkowego jest to, iż osoba prawna, która ma swoją siedzibę lub zarząd na terytorium Polski, podlega polskiemu podatkowi dochodowemu od osób prawnych od całości dochodów uzyskiwanych ze wszystkich źródeł bez względu na miejsce ich uzyskania (Polska oraz zagranica) (nieograniczony obowiązek podatkowy).

Sprawa zakresu obowiązku ze względu na miejsce siedziby i zarządu jest bardziej skomplikowana, jeśli pod uwagę weźmie się postanowienia umów międzynarodowych o unikaniu podwójnego opodatkowania, które mają pierwszeństwo przed normami krajowego prawa podatkowego¹.

Jeśli zatem osoba prawna osiąga również dochody poza granicami Polski, to kraj w którym znajdują się źródła dochodów może zrezygnować z opodatkowania i wówczas nie powstaje zjawiska podwójnego opodatkowania dochodów. W tym drugim przypadku państwo rezydencji podatnika, zgodnie z postanowieniami umowy stosuje jedną z dwóch zasadniczych metod unikania podwójnego opodatkowania.

1. metodę wyłączenia z podstawy opodatkowania, tzn. łącznego dochodu osiągniętego w Polsce i za granicą, dochodu uzyskanego za granicą
2. metodę zaliczenia polegającą na odjęciu od podatku podmiotu podlegającego w Polsce nieograniczonemu obowiązkowi podatkowemu, podatku zapłaconego w drugim państwie, jednakże tylko do wysokości podatku obliczonego przed dokonaniem odliczenia przypadającego proporcjonalnie na dochód uzyskany za granicą².

W przypadku, gdy osoba prawna nie ma ani siedziby, ani zarządu w Polsce to opodatkowaniu w Polsce podlegają jedynie jej dochody uzyskane na terytorium Polski (ograniczony obowiązek podatkowy).

¹ Por. P. Sokół, T. Malysz, J. Turyna, M. Winter, *Podatki i rachunkowość w biurze*, Warszawa 1999.

² Por. *ibidem*.

Stosownie do postanowień art. 16 ust. 1 pkt 8 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych przedmiotem opodatkowania podatkiem dochodowym od osób prawnych jest dochód uzyskany ze zbycia akcji, udziałów, wkładów w spółdzielni oraz innych papierów wartościowych, a także jednostek uczestnictwa w funduszach powierniczych, świadectwach udziałowych narodowych funduszy inwestycyjnych oraz certyfikatów inwestycyjnych lub jednostek uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych. Dochód ten wyliczony jest jako różnica między przychodem uzyskanym ze zbycia ww. instrumentów finansowych, a kosztem ich zakupu. Należy podkreślić, że zgodnie z powyżej zacytowanym przepisem wydatki na zakup papierów wartościowych oraz innych instrumentów finansowych wymienionych powyżej nie stanowią kosztu uzyskania przychodów w momencie ich poniesienia. Wydatki można uznać za koszt podatkowy dopiero w momencie zbycia tych instrumentów finansowych³.

Dochód osób prawnych mających siedzibę lub zarząd na terytorium Polski podlega opodatkowaniu w Polsce niezależnie od źródeł jego pochodzenia.

Osoby prawne, które nie mają ani siedziby, ani zarządu na terytorium Polski, podlegają opodatkowaniu polskim podatkiem dochodowym, w stosunku do dochodów uzyskanych na terytorium Polski, na tych samych zasadach, co podatnicy polscy. Regułą jest, iż dochody uzyskane ze zbycia papierów wartościowych oraz innych instrumentów finansowych wyemitowanych przez polskie podmioty, uważane są za osiągnięte na terytorium Polski.

I. Opodatkowanie dochodów ze zbycia papierów wartościowych.

Polskie prawo podatkowe nie wprowadziło odrębnego systemu opodatkowania dochodów z tytułu zbycia papierów wartościowych. Dochody te kumulowane są z dochodami podmiotu uzyskanymi z innych źródeł i podlegają opodatkowaniu według standardowej stawki (30 % w 2000r.)⁴.

Fundamentalnym przepisem regulującym opodatkowanie zysków kapitałowych jest art. 16 ust. 1 pkt 8 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych: „wydatki na objęcie lub nabycie ... papierów wartościowych ... nie stanowią kosztu uzyskania przychodów ..., wydatki takie są jednak kosztem uzyskania przychodów przy ustalaniu dochodu za zbycia tych ... papierów wartościowych.”

Z przytoczonego powyżej przepisu wynika, iż dochód z papierów wartościowych określa się w chwili ich zbycia jako różnicę pomiędzy uzyskanym przychodem a kosztem ich nabycia.

Natomiast momentem powstania obowiązku podatkowego z tytułu zbycia papierów wartościowych jest zbycie, jednak przepis art. 16 ust. 1 pkt. 8 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, nowelizowany ustawą z 1997 o funduszach inwestycyjnych, która zastąpiła termin „sprzedaż” pojęciem zbycie.

³ Por. W. Fijałkowski, *Podatek dochodowy od osób prawnych w 1998 r.*, Gorzów Wielkopolski 1998.

⁴ Por. A. Paczuski, *Opodatkowanie dochodów kapitałowych osób prawnych*, Warszawa 2001.

II. Opodatkowanie dochodów ze zbycia obligacji.

W polskim prawie podatkowym brak jest bezpośrednio regulacji dotyczących opodatkowania dochodów z tytułu zbycia obligacji, w przypadku gdy zostały one nabyte na rynku wtórnym. Jedynym przepisem, który określa zasady opodatkowania zbycia obligacji jest art. 16 ust. 1 pkt 8 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Wspomniane przeze mnie przepis określa jedynie, że dochodem ze zbycia obligacji jest różnica pomiędzy przychodem utrzymanym a wydatkami poniesionymi na nabycie obligacji.

Biorąc pod uwagę literalnie brzmienie cyt. art. można przyjąć, że wydatki na nabycie obligacji (całości) powinny być uznane za koszt podatkowy dopiero w momencie zbycia lub wykupu obligacji, a kwota otrzymanych odsetek stanowić powinna dochód do opodatkowania. Przepis ten stwierdza jedynie, iż co do zasady dwa momenty, tj. zbycie i wykup obligacji pozwalają rozpoznać wydatki na jej nabycie za koszt podatkowy⁵.

III. Opodatkowanie transakcji instrumentami pochodnymi.

Natomiast w przypadku pochodnych instrumentów finansowych to stosownie do postanowień ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych w brzmieniu obowiązującym od 1.1. 2001r, po zmianach wprowadzonych przez ustawę z 9.06.2000 o zmiany ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych za pochodne instrumenty finansowe uznaje się prawa majątkowe, których cena zależy bezpośrednio lub pośrednio od ceny towarów, walut obcych, waluty polskiej, złota dewizowego, platyny dewizowej lub papierów wartościowych albo od stóp procentowych lub indeksów, a w szczególności opcje i kontrakty krótkoterminowe. Podstawowymi typami pochodnych instrumentów są:

Opcja - jest to umowa na mocy, której nabywca opcji ma prawo do zakupu lub sprzedaży, po ustalonej z góry cenie, oznaczonych walorów zwanych wartościami bazowymi lub odpowiedniego rozliczenia finansowego.

Forward (kontrakt krótkoterminowy) - umowa kupna lub sprzedaży aktywów po określonej cenie w określonym czasie w przyszłości.

Swap (kontrakt)- to umowa zawierania pomiędzy dwoma podmiotami, polegająca na wymianie przyszłych płatności w warunkach określonych przez strony (w prawie polskim brak definicji kontraktu swap).

Podatkowe konsekwencje kontraktów opcji i kontraktów forward uzależnione są w znacznym stopniu od celu w jakim zawarty został dany kontrakt. Niezależnie od celu, w jakim została zawarta opcja (spekulacja, czy też zabezpieczenie się przed ryzykiem) kwoty otrzymane z tytułu wystawienia opcji (premii) stanowią przychód do opodatkowania w dacie, kiedy stają się one wymagalne.

---

⁵ Por. *ibidem*.

IV. Opodatkowanie dochodów odsetkowych.

Według regulacji kodeksu cywilnego, odsetki - to wynagrodzenie za korzystanie z pieniędzy lub innych rzeczy oznaczonych rodzajowo.

Jeśli chodzi o ogólne zasady opodatkowania dochodów odsetkowych to jedną z generalnych, nadrzędnych zasad ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych jest metoda rozpoznawania przychodów oraz kosztów dla celów podatkowych zgodnie z regułą memoriału.

Stosownie do postanowień art. 15 ust. 3 za przychody związane z działalnością gospodarczą i z działami specjalnymi produkcji rolnej, osiągnięte w danym roku podatkowym uważa się także należne przychody, choćby nie zostały jeszcze faktycznie otrzymane.

Odpowiednikiem tej zasady po stronie kosztów, jest zgodnie z art. 15 ust. 4⁶ zasada współmierności kosztów i przychodów bardzo silnie związana z zasadą memoriału. Zgodnie z tym przepisem koszty uzyskania przychodów są potrącane tylko w tym roku podatkowym którego dotyczą, tj. są potrącane także koszty poniesione w latach poprzedzających rok podatkowy oraz określenie co do rodzaju i kwoty koszty uzyskania, które zostały zarachowane chociaż ich jeszcze nie poniesiono, jeżeli odnoszą się do przychodów danego roku podatkowego.

V. Opodatkowanie odsetek otrzymanych z zagranicy.

W przypadku opodatkowania odsetek otrzymanych z zagranicy, stosownie do postanowień art. 20 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych dochody uzyskane przez polskich rezydentów poza granicami Polski kumuluje się z innymi dochodami podatnika. Przepis ten wprowadza także metodę zaliczenia jako zasadę unikania podwójnego opodatkowania.

VI. Opodatkowanie odsetek uzyskanych na terytorium Polski przez zagraniczne osoby prawne.

W kwestii opodatkowania odsetek uzyskanych na terytorium Polski przez zagraniczne osoby prawne stosownie do postanowień art. 26 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, osoby prawne, które dokonują wypłat należności z tytułów wymienionych w art. 21 (m.in. odsetki) są zobowiązane jako płatnicy pobierać w dniu dokonania wypłaty zryczałtowany podatek od tych wypłat. Stosownie do postanowień art. 7 ust. 1 w związku z art. 21 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych przedmiotem opodatkowania dochodów z tytułu odsetek jest przychód, a stawka zryczałtowanego podatku wynosi 20% (chyba, że umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania zawarta przez Polskę z państwem z którym odbiorca dywidendy ma swoją siedzibę, stanowi inaczej). Większość umów o unikaniu podwójnego opodatkowania, których stroną jest Polska obniża stawkę podatku zryczałtowanego od 0 do 10%.

⁶ Por. W. Fijałkowski, op. cit.

VII. Opodatkowanie dochodów z udziału w zyskach osób prawnych.

Definicja udziału w zyskach osoby prawnej przedstawiona jest w art. 10 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Stosownie do postanowień ww. przepisu za udział w dochodzie osoby prawnej uważa się dochód faktycznie uzyskany z tego udziału, w tym także: dochód z umorzenia udziałów lub akcji, wartość majątku otrzymanego w związku z likwidacją osoby prawnej, dochód przeznaczony na podwyższenie kapitału zakładowego lub akcyjnego albo funduszu udziałowego w spółdzielniach, a także dochód stanowiący równowartość kwot przekazanych na ten kapitał z innych kapitałów osoby prawnej⁷.

Zgodnie z postanowieniami art. 22 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, podatek od dochodów z dywidend oraz innych przychodów z tytułu udziału w zyskach osób prawnych mających siedzibę na terytorium Polski wynosi 20% (od 2001r. wysokość podatku została ustalona na 15%) uzyskanego przychodu.

Oznacza to, iż ustawodawca wprowadził przepis mający na celu wyeliminowanie wielokrotnego opodatkowania tego samego dochodu. Co więcej, w myśl art. 23 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych zapłacony podatek od dochodów z tytułu udziału w zyskach osób prawnych mających siedzibę na terytorium Polski zmniejsza zobowiązanie podatkowe podatnika należne z tytułu skumulowanego dochodu z innej działalności.

Przepis ten wprowadza do polskiego systemu podatkowego instytucję odliczenia podatku, tj. zmniejszenie jednego zobowiązania podatkowego o kwotę innego zobowiązania ciężącego na jednym podmiocie (podatniku).

W przypadku, gdy podatnik uzyskujący dochód z tytułu udziału w zyskach osób prawnych nie osiągnął dochodu do opodatkowania według ogólnych zasad lub też podatek od tej działalności jest niższy od 20% podatku zryczałtowanego, prawo do odliczenia 20% podatku przysługuje w latach następnych.

VIII. Opodatkowanie dywidendy otrzymanej ze spółki nie mającej siedziby w Polsce.

Stosownie do postanowień art. 3 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych osoby mające siedzibę lub zarząd na terytorium Polski podlegają obowiązkowi podatkowemu od całości swoich dochodów, bez względu na miejsce ich osiągnięcie. Oznacza to, iż dochody uzyskane przez polskie podmioty z tytułu dywidend wypłaconych przez spółki nie mającej siedziby ani zarządu w Polsce podlegają opodatkowaniu. Pragnę zwrócić uwagę, iż przepisy art. 22 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych dotyczą jedynie dywidend wypłacanych przez polskie osoby prawne i nie mające zastosowania do dywidend wypłacanych przez podmioty zagraniczne. Oznacza to, że dochody z tytułu dywidendy wypłacanej przez zagraniczne osoby prawne podlegają opodatkowaniu w Polsce na zasadach ogólnych.

Zgodnie z postanowieniami art. 20, w przypadku, gdy polskie osoby prawne uzyskują dochody poza terytorium Polski, dochody te podlegają opodatkowaniu

---

⁷ Por. *ibidem*.

waniu w obcym państwie, a umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania zawarta z krajem, w którym wypłacający dywidendę ma swoją siedzibę, nie stanowi inaczej dochody te łączy się z innymi dochodami uzyskanymi przez polski podmiot. W takim przypadku od podatku obliczonego od łącznej sumy dochodów odlicza się kwotę równą podatkowi zapłaconemu w obcym państwie.

Kwota odliczenia nie może jednak przewyższać tej części podatku obliczonego przed dokonaniem obliczenia, która proporcjonalnie przypada na dochód uzyskany w obcym państwie.

Tak więc, stosownie do postanowień art.7 ust.1, w zw. z art.22 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, przedmiotem opodatkowania dochodów z udziału w zyskach osób prawnych jest przychód, a stawka zryczałtowanego podatku wynosi 15% (chyba, że umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania zawarta przez Polskę z państwem, w którym odbiorca dywidendy ma swoją siedzibę, stanowi inaczej). Ponadto pragnę zwrócić uwagę, że przychody nie wszystkich podatników, uzyskane z tytułu udziału w zyskach osoby prawnej podlegają opodatkowaniu. W przypadku, gdy dochody te uzyskują podmioty, zwolnione z opodatkowania na mocy art.6 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, obowiązek podatkowy z tego tytułu nie powstaje. Stosownie do wymienionego przeze mnie przepisu z podatku zwolnione są m. in. Narodowy Bank Polski, jednostki budżetowe, jednostki celowe utworzone na podstawie odrębnych ustaw, chyba, że przepisy tych ustaw stanowią inaczej, czy przedsiębiorstwa międzynarodowe.

IX. Ulgi i zwolnienia dochodu uzyskanego z tytułu zbycia papierów wartościowych.

Dochody kapitałowe w Polsce są objęte zakresem wielu zwolnień i ulg podatkowych.

W dniu 18.02.2000r. Minister Finansów wydał dwa nowe rozporządzenia w sprawie zaniechania ustalenia i poboru podatku dochodowego do niektórych rodzajów dochodów osiągniętych przez zagraniczne osoby prawne mające siedzibę (zarząd) za granicą. Osiągniętych przez te osoby prawne od 1.1.2000r.

Pierwsze z tych rozporządzeń objęło dochody uzyskane ze sprzedaży akcji dopuszczonych do obrotu publicznego, nabytych na giełdzie papierów wartościowych. Zaniechanie poboru podatku ma zastosowanie pod warunkiem, że państwo w którym zagraniczna osoba prawna ma siedzibę lub zarząd postępuje według zasady wzajemności co do opodatkowania takich samych dochodów w stosunku do osób prawnych mających siedzibę lub zarząd w Polsce.

Drugie ze wspomnianych rozporządzeń dotyczy zaniechania ustalenia oraz poboru podatku dochodowego z tytułu odsetek od obligacji oraz ze sprzedaży lub innej czynności prawnej przenoszącej prawa z obligacji o terminie wykupu nie krótszym niż jeden rok, nominowanych w złotych polskich oraz w walutach obcych, przeznaczonych na zagraniczne rynki finansowe, wyemitowanych na podstawie ustaw budżetowych na lata 1995, 1996 oraz 1997. Pomimo faktu, że rozporządzenia te zostały wydane z mocą ustawy (18.2.2000r.), obowiązuje ono od 1.1.2000r.

Kolejnym rozporządzeniem Ministra Finansów dotyczącym obligacji jest rozporządzenie z 29.2.2000r., na mocy którego objęto zaniechaniem ustalenia i poboru podatku dochodowego od osób prawnych odsetki od obligacji emitowanych przez Skarb Państwa oraz ze sprzedaży, zamiany lub innej czynności prawnej przenoszącej prawa z tych obligacji oferowanych na rynkach zagranicznych przez konsorcjum banków lub innych instytucji finansowych, nominowanych w walutach obcych (krajów OECD) lub EURO.

X. Traktaty o unikaniu podwójnego opodatkowania.

Pragnę jeszcze zwrócić uwagę na regulacje zawarte w traktatach o unikaniu podwójnego opodatkowania.

Do chwili obecnej Polska podpisała ponad 70 traktatów o unikaniu podwójnego opodatkowania. Przeważająca większość traktatów, których stroną jest Polska, w art. 13, przewiduje, że dochody uzyskane ze zbycia papierów wartościowych oraz innych instrumentów finansowych mogą podlegać opodatkowaniu jedynie w kraju, w którym osoba prawna osiągająca dochód ma swoją siedzibę lub zarząd.

Część traktatów, których stroną jest Polska zawiera jednak odmienne postanowienia. I tak stosownie do postanowień umów przykładowo z Australią, Chorwacją, Francją, Hiszpanią, Kanadą, Litwą, Ukrainą, dochody uzyskane ze sprzedaży akcji lub udziałów w spółkach, których majątek składa się głównie z nieruchomości położonych w danym państwie (Polsce) mogą być opodatkowane także w Polsce⁸.

Zdaniem organów skarbowych, wyrażonym w piśmie z 27.6.1996r.:”przez pojęcie zyski osiągnięte z tytułu przeniesienia własności akcji spółki, której majątek składa się głównie z nieruchomości położonych na terytorium RP należy rozumieć taką spółkę, której aktywa (majątek) składają się całkowicie lub głównie z nieruchomości (tak budynkowych jak i gruntowych) położonych na terytorium RP. Oznacza to, że całość lub znaczna część majątku spółki uprzedmiotowiona jest w nieruchomościach zaliczanych, zgodnie z Klasyfikacją rodzajową środków trwałych GUS, do trzech pierwszych grup środków trwałych tj. grunty i melioracje szczegółowe, budynki i budowle.”

Nie mniej jednak, można podsumować, iż zyski kapitałowe osiągnięte przez osoby prawne mające swoje siedziby w krajach, z którymi Polska podpisała umowę o unikaniu podwójnego opodatkowania, co do zasady nie podlegają opodatkowaniu w Polsce. Z drugiej jednak strony, w przypadku, gdy zyski kapitałowe są osiągnięte przez podmioty, mające swoje siedziby w państwach, z którymi Polska nie zawarła umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania, podlegają one opodatkowaniu w Polsce według ogólnych zasad ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych.

---

⁸ Por. A. Pacuski, op. cit.